

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت بهداشت
دفتر آموزش و ارتقای سلامت

دستورالعمل اجرایی برنامه سفیران سلامت محله

سال ۱۳۹۸

مقدمه:

پوشش همگانی سلامت نیازمند اقدام همزمان در سه حوزه حفاظت مالی، خدمات سلامت (ارتقای سلامت، پیشگیری از بیماری ها، درمان، مراقبت های تسکینی و توانبخشی) و اقدام در جامعه یعنی خانه، محل کار، محل تحصیل و زندگی مردم برای تامین، حفظ و ارتقای سلامت است. مردم در خانه، محل کار و جامعه با انتخاب رفتار سالم یا ناسالم و با استفاده از گزینه های سالم یا ناسالم، سلامت خود، خانواده، دیگران و جامعه را حفظ کرده، افزایش داده یا به خطر می اندازند. فعالیت های داوطلبانه چشم انداز مشخصی از مشارکت مردمی به منظور حفظ و ارتقای سلامت و زندگی سالم است.

مشارکت؛ همکاری فکری، عاطفی و فیزیکی اشخاص است که آنان را در سازندگی و ارتقاء توسعه جامعه سهیم می کند. جامعه سعادت‌مند جامعه ای است که هر فردی تصویر اهداف خود را در آینه تحقق اهداف اجتماع ببیند. در ۲۹ سال گذشته (از سال ۱۳۶۹) داوطلبان سلامت در دستیابی به اهداف نظام سلامت مشارکت داشته و در جهت ارتقای سلامت جامعه تلاش نموده اند. لذا، از آنجا که بخشی از همکاری داوطلبان سلامت محله آموزش مفاهیم مرتبط با ارتقای سلامت به خانواده ها و آحاد جامعه است و سیاست معاونت بهداشت ادغام خدمات موازی و تقویت اهداف مذکور با هم افزایی برنامه بود، در جلسه مورخ ۹۶/۰۳/۲۲ با حضور معاون وقت محترم بهداشت دکتر سیاری، قائم مقام معاون بهداشت و رئیس مرکز مدیریت شبکه، دکتر تبریزی و مدیرکل دفتر آموزش و ارتقای سلامت، دکتر رفیعی فر و دکتر عرفانی معاون مرکز مدیریت شبکه - نامه ابلاغ با شماره ۳۰۰۵/۴۸۶۳ مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۳۰ - مقرر گردید مدیریت برنامه داوطلبان سلامت محله در دفتر آموزش سلامت انجام شود از این رو به منظور مدیریت و توسعه همکاری داوطلبان سلامت توسط کارشناسان آموزش سلامت در دانشگاه ها، دستورالعمل برنامه داوطلبان سلامت به عنوان « سفیران سلامت محلات » بازنگری و دستورالعمل پیش رو تدوین گردید.

تعریف سفیر سلامت محله

به ازای هر ۴۰ خانوار، یک نفر از اعضای خانوار های تحت پوشش هر مرکز / پایگاه که اعلام آمادگی جهت همکاری داوطلبانه با نظام سلامت می نماید و به عنوان سفیر سلامت محله تربیت می شود، این فرد علاوه بر شرکت در دوره های آموزشی حضوری و مجازی " راهنما های خود مراقبتی " و مجموعه بسته های آموزشی سفیران / سلامت محله، شیوه های آموزشی و روش های برقراری ارتباط با مردم را آموخته و در جلسات برنامه ریزی برای حل مشکلات سلامتی و ارتقای سلامت محله شرکت می کنند. علاوه بر این، سفیران سلامت محله در زمینه ارایه فعال خدمات بهداشتی مورد نیاز گروه های سنی مختلف در خانوارهای تحت پوشش نظیر انتقال مفاهیم خود مراقبتی و ارتقای سلامت، توانمند سازی مردم برای خود مراقبتی و کنترل بیماری های شایع مشارکت می کنند.

شرایط افرادی که می توانند در برنامه سفیران سلامت محله همکاری نمایند:

۱. علاقه مند به فعالیت های اجتماعی
۲. آمادگی و داشتن وقت کافی برای حضور در دوره های آموزشی
۳. رضایت مندی سرپرست خانواده با انجام فعالیت های داوطلبانه

شرح انتظارات از سفیران سلامت محله

۱. شناسایی خانوارها و گروه های آسیب پذیر تحت پوشش
۲. همکاری با پرسنل ارایه دهنده خدمات بهداشتی و درمانی در اطلاع رسانی و فعال نمودن خدمات بهداشتی درمانی که در پایگاه ها/ مراکز بهداشتی درمانی به خانوارهای تحت پوشش ارایه می شود
۳. مشارکت در جمع آوری اطلاعات وقایع حیاتی و اطلاعات مرتبط با سلامت خانوارها
۴. همکاری در توسعه برنامه ملی خود مراقبتی (ترغیب خانوارها برای ثبت نام به عنوان سفیر سلامت خانوار/ محله و...)
۵. مشارکت در آموزش مفاهیم خود مراقبتی به سفیران سلامت خانوار و جامعه
۶. شناسایی مشکلات سلامتی محله و مشارکت در حل مشکلات بهداشتی محلات با استفاده از ظرفیت های محلی (برنامه نیاز سنجی و..)
۷. مشارکت در برگزاری همایش ها، پویش ها و نمایشگاه های آموزشی و مسابقات فرهنگی، ورزشی آموزش سلامت
۸. مشارکت در طرح های تحقیقاتی، غربالگری، پیشگیری و درمان بیماری ها در سطح ملی و محلی

نظام آموزشی سفیران سلامت محله

سفیران سلامت محله برای کسب آگاهی ها و مهارت های بهداشتی هر هفته حداقل ۲ ساعت در مرکز بهداشتی درمانی حضور خواهند داشت. بسته های آموزشی سفیران سلامت محله یک راهنما برای بحث و گفتگو و کار عملی در این جلسات است.

خود سفیران سلامت محله تعیین خواهند کرد که از مجموعه بسته های آموزشی سفیران سلامت ، کدامیک الویت بیشتری دارد و قبل از سایر کتابچه ها باید مورد بحث قرار بگیرد.

اگر سفیران سلامت محله و مربی تشخیص دادند که موضوع دیگری در محله آن ها اهمیت دارد، که در بسته های آموزشی موجود برای سفیران سلامت محله آورده نشده است ، می توانند با راهنمایی مربی و سایر کارشناسان و اولویت های بومی و محلی دیگر در باره آنها به بحث بنشینند.

آموزش سفیران سلامت محله در محل پایگاه/ مرکز ارایه خدمات بهداشتی و درمانی و یا با استفاده از ظرفیت های محلی نظیر مساجد، مدارس ، حسینیه ها یا خانه های سفیران سلامت (..) برگزار می شود. این آموزش ها شامل ۲ دوره است:

۱. **دوره مقدماتی:** این دوره زمینه ساز فعالیت های بعدی سفیران سلامت محله و پایه یادگیری آنها بوده و در آن سفیران سلامت محله با موضوعاتی نظیر اهمیت مشارکت آن ها در نظام سلامت، سیمای سلامت و بیماری در ایران، نحوه ارایه خدمات سلامت در ایران، مهارت های برقراری ارتباط با مردم و مفهوم خودمراقبتی آشنا می شوند.

۲. **دوره های تکمیلی:** پس از گذراندن دوره مقدماتی، سفیران سلامت محله بر اساس مجموعه بسته های آموزشی مربوطه ، در دوره تکمیلی و بر اساس اولویت های ملی و محلی آموزش می بینند. عناوین این بسته های آموزشی در حال حاضر عبارتند از:

۱. سلامت کودکان
۲. سلامت باروری
۳. سلامت خانواده
۴. سلامت جامعه
۵. آشنایی با بیماری های شایع
۶. مصرف منطقی دارو

هر یک از کتاب ها در طی یک فصل سال و به صورت جلسات آموزش گروهی هفتگی ۲ ساعته آموزش داده می شود.

با توجه به اینکه هر " سفیر سلامت محله " ، " سفیر سلامت خانوار " خود نیز می باشد، مراقب سلامت باید اطمینان حاصل نماید که سفیر سلامت محله قبلا راهنمای خود مراقبتی تدوین شده را مطابق دستورالعمل های تربیت سفیران سلامت خانوار آموخته باشد و در غیر این صورت برای آموزش راهنمای مذکور به سفیر سلامت محله برنامه ریزی نماید.

نظام تشویقی

برای موفقیت هرچه بیشتر و بهتر برنامه، لازم است در فرصت های مقتضی و به شیوه های مختلف در مناسبت های بهداشتی، از سفیران سلامت محله همکار در آن برنامه تقدیر به عمل آید و در حد امکان سفیران سلامت محله فعال (سفیرانی که حداقل یکسال بطور مداوم با نظام سلامت همکاری داشته اند و حداقل ۸۰ درصد نمره فرم امتیازات ارزیابی سالانه را کسب نموده اند) از تخفیف های ارایه خدمات بهداشتی و درمانی برخوردار شوند

مجریان برنامه

تیم سلامت شامل پزشک خانواده، مراقب سلامت و بهورز می باشد. در هر مرکز/ پایگاه سلامت ضمن ضرورت همکاری تمامی پرسنل در موضوع برنامه های آموزش و ارتقای سلامت، در هر خانه بهداشت یا پایگاه سلامت فرد مشخصی به عنوان مجری برنامه های آموزشی و جذب سفیران سلامت تعیین شود.

وظایف مجری برنامه

- شرکت در کارگاه و جلسات آموزشی – توجیهی مربیان سفیران سلامت محله
- اجرای دستورالعمل های ابلاغی
- برگزاری جلسات توجیهی و اطلاع رسانی در محله در زمینه نقش فعالیت های داوطلبانه سفیران سلامت محله.
- هماهنگی جذب سفیران سلامت محله به ازای هر ۴۰ خانوار.
- تبصره: هر یک از مراقبین سلامت مسوول جذب یک نفر سفیر سلامت محله به ازای هر ۴۰ خانوار می باشد.
- هماهنگی برگزاری کلاس های آموزشی سفیران سلامت محله بصورت هفتگی.
- تبصره: تمامی مراقبین سلامت ضروری است در برگزاری کلاس های آموزشی مرکز/ پایگاه از جمله کلاس های هفتگی سفیران سلامت محله همکاری نمایند.
- هماهنگی جهت صدور کارت شناسایی به سفیران سلامت محله (پیوست ۱)
- اجرای فعالیت ها و برنامه هایی متناسب با شرح وظایف سفیران سلامت محله به مناسبت های مختلف
- نظارت و ارزشیابی مستمر از فعالیت های سفیران سلامت محله (پیوست ۲)
- تهیه گزارش اجرای برنامه و ارسال آن به مسوولین ذیربط
- هماهنگی جهت فرهنگ سازی فعالیت های داوطلبانه و تشویق و تقدیر از سفیران سلامت محله نمونه
- هماهنگی ورود اطلاعات سفیران سلامت محله بروی سامانه سیب توسط هریک از مراقبین سلامت
- هماهنگی اجرای جشنواره سالانه سفیران سلامت محله

پیوست ۱:

صدور کارت شناسایی جهت سفیران سلامت محله :

با توجه به این که سفیران سلامت محله باید به عنوان فردی مسوول در قبال سلامت خود، خانواده و جامعه در محله فعالیت نمایند و در این زمینه ارتباط تنگاتنگی با خا نوارها ی تحت پوشش خود برقرار نماید، بنابراین صدور کارت شناسایی به جهت جلب اعتماد، ایجاد هویت ، حساس شدن و تشویق آنان جهت مشارکت در شناسایی و حل مشکلات سلامت ضرورت می یابد، این کارت با امضای معاون بهداشتی مربوطه صادر شود و اعتبار آن سالانه توسط مسوول مرکز خدمات جامع سلامت تمدید می گردد.

رنگ کارت آبی فیروزه ای و مطابق فرمت ذیل باشد.

روی کارت:

اندازه کارت در قطع ۵*۸ باشد . در صورت قطع همکاری سفیر سلامت محله با پایگاه / خانه بهداشت ، بایستی کارت شناسایی به مسوول مرتبط عودت داده می شود .

پشت کارت:

وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی

معاونت بهداشتی دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی .....

شهرستان ..... مرکز خدمات جامع سلامت / پایگاه / خانه بهداشت .....

فرم ارزیابی میزان فعالیت سفیران سلامت محله

۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
تاریخ	کل امتیاز	نظر مراقب سلامت	شناسایی و جلب مشارکت خیرین در ارتقای سلامت	همکاری با برنامه سفیران سلامت به عنوان رابط مربی	مشارکت در فعالیت های اجتماعی	همکاری در طرح های ملی و منطقه ای	مشارکت در شناسایی مسائل محله از طریق نیازسنجی	جذب سفیر سلامت خانوار و محله	پیگیری خدمات و مراقبت های بهداشتی	انتقال مفاهیم مرتبط با سلامت جامعه به خانوارهای تحت پوشش	حضور در کلاس های آموزشی	مشارکت فعال در جلسات آموزشی راهنماهای خود مراقبتی	مشارکت در شناسایی و جمع آوری اطلاعات جمعیت تحت پوشش	تعداد خانوار تحت پوشش	نام و نام خانوادگی

امضاء

نام و نام خانوادگی مراقب سلامت مسوول سفیران سلامت:

دستور العمل فرم امتیاز بندی سفیران سلامت محله

همانگونه که اطلاع دارید سفیران سلامت محله بصورت افتخاری با نظام سلامت همکاری می کنند، لذا رابطه استخدای و کارگزینی با ما ندارند به همین دلیل فرم ارزیابی فعالیت آنان بایستی محرمانه در کمال صداقت به دور از هر گونه سمت و سویی برای ارزیابی میزان همکاری آنان تهیه گردد تا اگر شرایطی جهت اختصاص امتیازات تشویقی نظیر " هدیه، سفر زیارتی و یا تقدیر کتبی، تخفیف در هزینه ارایه خدمات سرپایی" برای سفیران سلامت محله فراهم شود، از طریق این فرم ها فعالیت های آن ها ارزیابی شود و از بین آنان افرادی که مشارکت بیشتری دارند انتخاب گردند.

ستون ۱: نام و نام خانوادگی سفیر سلامت محله نوشته شود.

ستون ۲: تعداد خانوار تحت پوشش سفیر سلامت محله که شناسایی شده اند و ارتباط سفیر سلامت محله با آن ها برقرار گردیده است منظور می گردد حداکثر ۶ امتیاز برای ۴۰ خانوار.

ستون ۳: منظور مشارکت در برنامه های سرشماری و بازنگری اطلاعات خانوارهای تحت پوشش پایگاه/مرکز /خانه بهداشت می باشد(حداکثر ۴ امتیاز)

ستون ۴: حضور فعال در جلسات آموزشی حضوری و مجازی راهنماهای خود مراقبتی مد نظر می باشد(حداکثر ۳ امتیاز)

ستون ۵: مشارکت فعال در کلاس های حضوری " بسته های آموزشی سفیران سلامت محله " طبق برنامه زمان بندی مد نظر می باشد که به ازاء حضور در هر جلسه آموزشی ۰/۵ امتیاز محسوب می گردد(حداکثر ۱۰ امتیاز در شش ماه).

ستون ۶: سفیران سلامت محله بر اساس بسته های آموزش دیده در کلاس های آموزشی حضوری، با توجه به مسایل مرتبط به سلامتی هر خانوار به سفیران سلامت خانوار، انتقال می دهند که لازم است مراقب سلامت مرتبط به طور تصادفی از خانوارهای تحت پوشش هر سفیر سلامت محله، ۲ خانوار را ارزیابی نماید، به ازاء هر خانوار که آموزش ها در بررسی تصادفی به او منتقل شده است، ۲/۵ امتیاز محسوب گردد(حداکثر ۵ امتیاز).

ستون ۷: در صورت انجام به موقع پیگیری مراقبت های به تاخیر افتاده اعلام شده توسط مراقب سلامت، توسط سفیر سلامت محله حداکثر امتیاز ۴ در نظر گرفته شود.

ستون ۸: جذب سفیر سلامت محله و خانوار توسط سفیر سلامت محله، جهت مناطق مورد نیاز مد نظر می باشد که به ازای انتخاب هر سفیر سلامت محله ۲ امتیاز در نظر گرفته می شود(حداکثر ۶ امتیاز).

ستون ۹: در صورت جلب همکاری مردم محله در شناسایی مسائل محله، یافتن راهکارها و اقدام برای رفع مسائل با استفاده از روش های نیازسنجی یا سایر روش های مبتنی بر شواهد، حداکثر امتیاز ۴ در نظر گرفته شود.

ستون ۱۰: در صورت همکاری سفیر سلامت محله در طرح های کشوری (۱ امتیاز)، استانی و یا شهرستانی (۱ امتیاز) (حداکثر ۲ امتیاز) محسوب شود.

ستون ۱۱: منظور از مشارکت در فعالیت های اجتماعی، مشارکت در هر گونه اقدامی که منجر به توسعه و ارتقای سلامتی آن منطقه گردیده است خصوصا مشارکت در گروه های خودیار، هیات امنای مرکز و شورای بهداشت، برای هر مورد ۲ امتیاز در نظر گرفته شود(حداکثر ۸ امتیاز).

ستون ۱۲: در صورتی که داوطلب دوره آموزش مشارکتی (مربیگری) را گذرانده و با مراقب سلامت پایگاه /مرکز بهداشتی /خانه بهداشت به عنوان رابط مربی همکاری می کند، حداکثر امتیاز ۳ محسوب گردد.

ستون ۱۳: در صورتی که سفیر سلامت محله در جذب و شناسایی خیرین همکاری می کنند ، حداکثر ۲ امتیاز در نظر گرفته شود.

ستون ۱۴: در این ستون مربی براساس عملکرد سفیر سلامت محله در اموری مانند انجام به موقع پیگیری ها ، حضور فعال در کلاس های آموزشی ، انتقال پیام ها به خانوارها و جذب سفیران سلامت خانوار و همکاری تنگاتنگ با پایگاه سلامت/خانه بهداشت جهت حل مسایل مرتبط با سلامتی، امتیاز لازم را کسب می کند (حداکثر امتیاز: ۵ می باشد).

ستون ۱۵: مجموعه امتیازات این فرم ۶۵ امتیاز می باشد.

ستون ۱۶: اطلاعات این فرم جهت ارزیابی فعالیت سفیران سلامت محله هر ۶ ماه یکبار توسط مراقب سلامت مرتبط در سامانه سبب تکمیل می گردد.